

A Doktoranduszok Országos Szövetségének javaslata a doktoranduszok állami juttatásainak tárgykörében

A Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSz) Küldöttgyűlése 2009. év február hó 28-i ülésén egyhangú szavazással fogadta el az alábbi előterjesztést, és megbízta az Elnökséget, hogy a javaslatnak megfelelően képviselje a DOSz álláspontját, és tegye meg a szükséges lépéseket a lentiekben részletezett célok elérése érdekében.

I.

A doktoranduszok ösztöndíjáról¹

Az 1993. évi LXXX. törvény értelmében a hazai felsőoktatási intézmények szervezett doktori képzést folytathatnak. A nevezett felsőoktatási törvény rendelkezései alapján az állami ösztöndíjas doktorandusz hallgatók képzését végző egyetemek normatív képzési támogatásban részesültek, illetve – jelenbeli új jogszabályi keretek között is – részesülnek.

Az elmúlt több mint másfél évtized pénzügyi-gazdasági mutatóit áttekintve megállapítható: a magyarországi doktori képzéshez rendelt állami költségvetési pénzeszközök reálértékben jelentősen csökkentek, különösen az utóbbi években.

Jelenlegi finanszírozást a hatályban lévő 50/2008-as kormányrendelet határozza meg, amely a humán tudományok területén 650 ezer forint /fő/év, míg a reáltudományok területén 975 ezer forint / fő/ év képzési normatívát állapít meg.

Mindemellett az egyetemeknek tudományos normatívában is részesülnek (tudományterülettől függően 500 ezer illetve 900 ezer forint/fő/év), de ezeken kívül az intézményeknek a fenntartási támogatásokból is fordítaniuk kell a doktori képzésre.

Az állami támogatás reálértékének csökkenése mellett az egyetemeken belüli magas központi elvonások is erősítik a doktori képzés romló anyagi helyzetét; emellett a magánszektor – illetve az onnan érkező pénzügyi források – doktori képzésbe történő bevonása is vontatottan halad.

Az állami doktori ösztöndíj összegét eleinte az előző évi minimálbér kétszeresében, majd 2002-től a mindenkori professzori illetmény 22 százalékában (nem adózó jövedelemként) határozták meg az állami ösztöndíjas PhD hallgatók számára.

2006-tól az új felsőoktatási törvény (2005. évi CXXXIX. törvény) szerint az éves doktori ösztöndíjat az adott költségvetési évet két évvel megelőző bruttó havi átlagjövedelem 7,5-szeres szorzataként határozta meg.

2008-tól kizárólag a mindenkori költségvetési törvény szabályozza a doktori ösztöndíj összegét; 2008 januárjától a PhD ösztöndíj 93555 Ft-ra emelkedett. A 2009-re szóló költségvetés a doktori képzés éves támogatási normatíváját 1116000 forintban állapítja meg, ami havi lebontásban a 2008-as összeg szinten tartását jelenti.

¹ A javaslat Fináncz Judit – Kucséra Tamás Gergely – Bojársky András: „A doktori képzés finanszírozása Magyarországon” című elnökségi előterjesztés alapján készült.

Az államilag finanszírozott ösztöndíj összege az elmúlt évtizedben a következőképpen alakult:

1. táblázat:

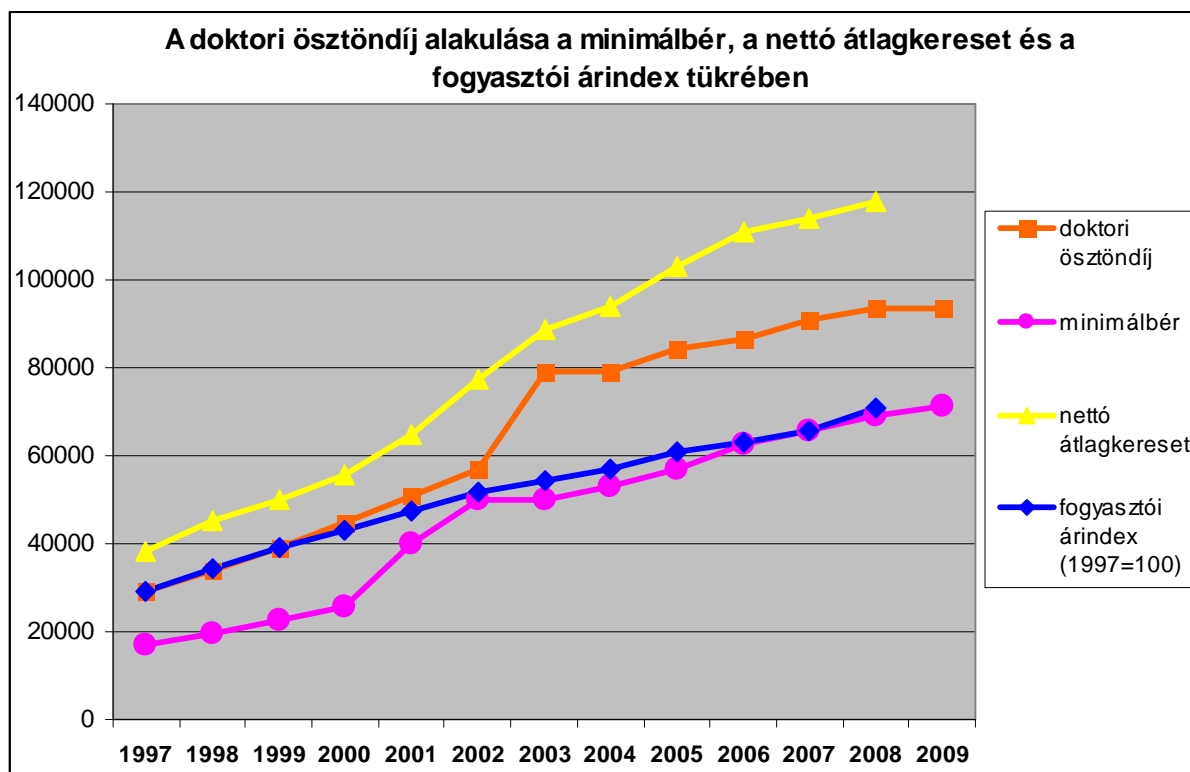
Állami ösztöndíjak összege 1997-2008 (forint)- adatok: KSH, OKM

Tanév	Doktorandusz ösztöndíj mértéke (Ft)	Naptári év	Infláció éves mértéke (%)
1997/1998	29000	1997	18,3
1998/1999	34000	1998	14,3
1999/2000	39000	1999	10,0
2000/2001	45000	2000	9,8
2001. januártól	51000	2001	9,2
2002. januártól	55000	2002	5,3
2002. szeptemberétől	61000	2003	4,7
2003. januártól	79200	2004	6,8
2005. januártól	84350	2005	3,6
2006. szeptembertől	91050	2006	3,9
2008. januártól	93555	2007	8,0

Ha az ösztöndíjak összegének alakulását összevetjük a fogyasztói árindex, a minimálbér és a nettó átlagkereset változásával, látható, hogy a doktoranduszok állami ösztöndíja 2001-ig nagyságrendileg a minimálbér és a nettó átlagkereset között mintegy felúton helyezkedett el. A 2002-ben és 2003-ban végrehajtott emeléseknek köszönhetően azonban megközelítette a nettó átlagkereset összegét és reálértékben növekedés volt tapasztalható. Azonban 2006 óta nem történt érdembeli ösztöndíj-növelés, ami felveti annak a veszélyét, hogy a doktori ösztöndíj összege egyre inkább eltávolodik a nettó átlagkeresettől, ami nem ösztönzi a fiatal diplomásokat a doktori képzésbe való belépésre, illetve a rendszerben lévők megélhetését sem biztosítja.

1. ábra:

A doktori ösztöndíj alakulása a minimálbér, a nettó átlagkereset és a fogyasztói árindex tükrében (1997-2009)- Adatok: KSH, OKM, APEH

A Doktoranduszok Országos Szövetsége a fenti folyamatokat elemezve megállapítja, hogy a hazai doktori képzésre fordított költségvetési kiadások értéke jelentős mértékben – és a másfél évtized szinte teljes egészére vonatkozó módon folyamatosan – csökkent.

Mіндеzen tények negatívan befolyásolják a doktori képzés eredményességét, a doktori fokozatszerzés körülményeit, továbbá nem esnek egybe az Európai Unió által meghatározott – és hazánk által is támogatott – lisszaboni célokkal, ezért a doktori képzés támogatását, illetve a doktorandusz hallgatók ösztöndíjának összegét a meglévő társadalom- és tudománypolitikai célkitűzések értelmében „rehabilitálni” javasolt, emelni kell.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a tíz esztendő inflációs adatait figyelembe – továbbá az 1997/98-as ösztöndíj összegét alapul – véve jelenleg 101.000 forintot meghaladó összeget kellene kapniuk a doktoranduszoknak. (Bár az is megállapítható, hogy a jelenlegi ösztöndíj és az előbbi összeg eltérése – más juttatások tíz év alatti értékvesztéséhez képest – nem túl jelentős, még a 10% sem éri el.)

Azonban az is állítható, hogy a hallgatói létmód költségesebb fogyasztói kosár fenntartását jelenti az átlagnál, így a valós értékvesztés mindenképpen nagyobb.

Források:

APEH: Tájékoztató a minimálbérrel kapcsolatban (1998-2008) Forrás: <http://www.apeh.hu/adoinfo/jarulek/minimalber.html>

KSH: Gyorstájékoztatók archívuma. Forrás:
http://portal.ksh.hu/portal/page?_pageid=37,626479&_dad=portal&_schema=PORTAL

Oktatás-statisztikai évkönyv 2007/2008. Budapest: Oktatási és Kulturális Minisztérium Statisztikai Osztálya –
Forrás: http://www.okm.gov.hu/letolt/statisztika/okt_evkonyv_2007_2008_080804.pdf

Róna-Tas András 2003: A magyar doktori iskolák helyzete és jövője. Magyar Tudomány, 2003/10

Statisztikai Tájékoztató 2001/2002. Felsőoktatás. Budapest: OM, 2002

Statisztikai Tájékoztató 2002/2003. Felsőoktatás. Budapest: OM, 2003

Statisztikai Tájékoztató 2003/2004. Felsőoktatás. Budapest: OM, 2004

Statisztikai Tájékoztató 2004/2005. Felsőoktatás. Budapest: OM, 2005

A doktoranduszok ösztöndíjának jelenlegi összege kevésbé biztosítja a megélhetését – a szakmai fejlődést biztosító szükséges beruházások mellett, ezért a DOSz Elnöksége – a Küldöttgyűlés döntésének megfelelően – az alábbi javaslatot teszi:

A doktori ösztöndíjak 2009. szeptember elsejével 100.000 forintra, illetve 2010. február elsejével 105.000 forintra történő emelését, továbbá az, hogy a második emelést követően – 2010. február elsejétől – a mindenkori doktori ösztöndíjat – annak értékállósága érdekében – jogszabályi felhatalmazás alapján minden esztendőben a fogyasztói árindex összegével korrigálja központi költségvetésen keresztül a Kormányzat.

II.

A doktoranduszok szociális támogatásáról²

A hallgatói térítésekről és juttatásokról szóló 51/2007. (III. 26.) kormányrendelet a korábbiakhoz képest többletlehetőséget biztosít a doktoranduszoknak, de csak papíron.

A rendeleti szabályozás lehetővé teszi a doktoranduszok szociális alapon történő támogatását, de a többletforrást nem rendeltek a juttatás lehetőségéhez a szabály megalkotásakor.

Mindennek előzménye, hogy 2006-2007 fordulójától a doktoranduszok a könyv- és jegyzettámogatást 100%-ban – az ösztöndíjhoz kötve, abba beépítve – megkapják, ennek az összegnek a terhére nem képeznek az intézmények szociális alapot.

Így most a doktoranduszoknak lehetőségük van pályázni, az intézmények általában pedig – egyetértésben a hallgatói önkormányzatokkal – 0-ás sort rendelnek a doktori képzésben részt vevők szociális juttatásához.

Kapcsolódóan a fenti – az doktori képzésben részt vevő hallgatók ösztöndíjának emelésére vonatkozó – előterjesztéshez – és azt kiegészítő módon – a DOSz Elnöksége – a Küldöttgyűlés döntésének megfelelően – az alábbi javaslatot teszi:

² A Kucsra Tamás Gergely által korábban elkészített – és az Elnökség által támogatott – kiegészítő javaslat alapján

A doktori képzésben részt vevő ösztöndíjas hallgatók intézményi ösztöndíjalapját 100%-nak tekintve a jövőben a központi költségvetés kiegészítő forrást biztosítson.

Ezen célzott juttatás intézményi szintű ösztöndíjalapot képezzen a rászoruló doktoranduszok szociális támogatásának biztosítására. A pályáztatás intézményi szinten, szemeszterenként történjen.

A kiegészítő forrás az intézményi szinten meglévő doktori ösztöndíjak 8%-ának megfelelő összeg legyen.

Budapest, 2009. március 16.

A DOSz Elnökségének nevében:

(*dr. Kocsis Miklós*)
elnök